

УДК 81 255.4:821.111(73)

TRANSLATION TRANSFORMATIONS WHEN TRANSLATING TITLES OF
BRITISH PERIODICALS INTO UKRAINIANПЕРЕКЛАДАЦЬКІ ТРАНСФОРМАЦІЇ ПРИ ПЕРЕКЛАДІ ЗАГОЛОВКІВ
БРИТАНСЬКИХ ПЕРІОДИЧНИХ ВИДАНЬ НА УКРАЇНСЬКУ МОВУ

Sovietna A.V./Советна А.В.

c.ph.s.,assoc.prof./к.філол. н., доцент,

Lisun O.V./Лісун О.В.

c.ph.s.,assoc.prof./к.філол. н., доцент,

Cherkassy State Technological University, Cherkasy, Shevchenko 460, 18000

Черкаський державний технологічний університет, Черкаси, Шевченка, 460, 18000

Анотація. У статті досліджуються перекладацькі трансформації, які застосовуються перекладачем під час перекладу заголовків англomовних періодичних видань. Проводиться детальний аналіз прикладів калькування, генералізації, компресії, додавання, заміни форми слова, перестановки членів речення, контекстної заміни, вилучення.

Ключові слова: переклад, трансформації.

Вступ.

Дослідженням англomовного газетного заголовку займалися як зарубіжні так і вітчизняні вчені, серед яких: І.В. Арнольд, О.О. Лазарева, Н.В. Шевченко В.Ронгінський, В.Мужев, Л.Герентьева, І.Сиров та інші. Проте на сьогодні потреба у висвітленні функцій та структури англійського газетного заголовка невичерпна. Тим більше, що погляди щодо вказаної проблеми серед науковців є досить різними. **Актуальність** теми газетно-інформаційного перекладу зумовлена тим, що в сучасних умовах переклад заголовків набуває особливого значення, виступаючи як засіб реклами і спосіб інформування громадськості.

Основний текст.

Перекладацькими трансформаціями займалися такі відомі лінгвісти, як Л. Бархударов, А. Швейцер, В. Щетинкін, Л. Латишев, В. Комісаров, В. Гак, Я. Рецкер та інші. Однак основною класифікацією перекладацьких трансформацій прийнято вважати класифікацію Л. Бархударова, оскільки він найточніше відображає суть питання.

Л. Бархударов, відомий лінгвіст, називав чотири типи перетворень (трансформацій), що мають місце в ході роботи над перекладом. Це перестановки, заміни, вилучення і додавання. При цьому він підкреслює, що такого роду розподіл є значною мірою приблизним і умовним. Ці чотири типи елементарних перекладацьких трансформацій на практиці "в чистому вигляді" зустрічаються рідко – звичайно вони поєднуються один з одним, приймаючи характер складних, комплексних трансформацій. У процесі опису трансформацій Бархударов зазначає, що вони можуть бути лексичними, граматичними або лексико-граматичними, в залежності від того над якою одиницею мови (лексичною, граматичною чи лексико-граматичною) проводиться та чи інша трансформація.

Калькування – спосіб передачі денотативного значення лексичної одиниці МО без збереження звукової або орфографічної форми, але з відтворенням її

структурної моделі. Will Australia finally become a republic ?(The Daily Telegraph, November 11, 2015) – Чи стане, зрештою, Австралія республікою?

В даному прикладі використана трансформація калькування.

Як відомо у заголовках англійських газетних інформаційних заміток спостерігається значне переважання дієслівних фраз над іменними, але при перекладі на українську мову, навпаки, значно частіше зустрічаються іменні фрази. Також в нижченаведеному заголовку використана трансформація заміни членів речення: *Neil Diamond – Ніла Даймонда* (підмет на додаток). *Neil Diamond performs in Sydney* (The Daily Telegraph, November 9, 2015) – Виступ Ніла Даймонда в Сіднеї.

Компресія – вилучення надмірної експліцитної інформації у формі зайвого слова / словосполучення в МО. *Putin orders doping investigation while Russian sports minister criticizes Britain* (The Guardian, November 12, 2015) – Володимир Путін вжив заходів по боротьбі з допінгом в Росії. Віталій Мутко піддав критиці результати Олімпійських ігор - 2012 в Лондоні у порушенні правил в антидопінговій сфері.

В першій частині заголовка використана трансформація описового перекладу *doping investigation* (вжити заходів по боротьбі з допінгом), а також трансформація додавання в Росії, оскільки в статті йшлося, що президент дав розпорядження провести власне внутрішнє розслідування цієї проблеми.

В другій частині при перекладі пропонується трансформація генералізації *Russian sports minister – Віталій Мутко*, тобто замість розгорнутого словосполучення *російський міністр у справах спорту* ми переклали власною назвою *Віталій Мутко*, оскільки для англійських заголовків характерне явище компресії. Також використана трансформація вилучення лексеми *Britain*, оскільки дослівний варіант перекладу (засуджує Великобританію) є некоректним, і читач не зрозуміє про що йдеться.

Тому, використовується трансформація додавання, яка складається з кількох лексем (*результати Олімпійських ігор – 2012 у порушенні правил в антидопінговій сфері*).

В запропонованому перекладі заголовка пропонується заміна синтаксичної структури речення, тобто заміна складносурядного англомовного заголовка, що складається з двох рівноправних поширених простих речень та з'єднаний сполучником сурядності *while*. Тому, В МП пропонується заголовок із двох двоскладних поширених речень.

Трансформація вибору варіантного відповідника застосовується при перекладі полісемантичних (багатозначних) слів і потребує звернення до контексту. *Kurdish forces claim to have cut off Isis supply line near Sinjar in Iraq* (The Guardian, November 12, 2015) – В місті Синджар на півночі Іраку, курдська армія збирається роз'єднати одну з ключових ліній поставок для бойовиків терористичного угруповання «Ісламська держава Іраку та Леванту».

В даному випадку використовується трансформація заміни форми слова, а саме заміна числа множини лексеми *forces* (збройні сили), відповідник якої в українській мові (армія) вживається в однині. Хоча тут можна говорити і про вибір варіантного відповідника, оскільки лексема *forces* має кілька значень і

може перекладатися як і *армія* так і *збройні сили*. При перекладі використовується перестановка членів речення і обставина місця виноситься на початок речення, що є характерним явищем для української мови.

Трансформація додавання – *на півночі Іраку*.

Також використана трансформація вибору варіантного відповідника *to cut off* – *роз'єднати* тому, що в статті йдеться про роз'єднання головної лінії поставок.

Скорочення *Isis* ми перекладаємо описово: бойовики терористичного угруповання «Ісламська держава Іраку та Леванту». Тому, що скорочення ІДІЛ в МП читач може і не зрозуміти. *Venezuelan president's relatives indicted in US for cocaine smuggling* (The Guardian, November 12, 2015) – Правоохоронні органи США заарештували родичів президента Венесуели за контрабанду наркотиків.

В запропонованому перекладі заголовок пропонується додавання – *правоохоронні органи США*. Отже, використовується заміна синтаксичної структури речення (*in USA* – *правоохоронні органи США*, обставину місця замінено на поширене словосполучення). Також заміна частин мови: *Venezuelan* – *Венесуели* (прикметник замінено на іменник, що виконує у реченні функцію прямого додатка).

В даному варіанті перекладу використані наступні трансформації: перестановка членів речення, конкретизація (*indicted* – *заарештували*) та генералізація (*cocaine* – *наркотик*) *Isis claims responsibility as suicide bombers kill dozens in Beirut* (The Guardian, November 12, 2015) – *Бойовики ІД взяли на себе відповідальність за подвійний теракт в передмісті Бейрута*.

В даному випадку використана контекстуальна заміна *suicide bombers* (*терористи-смертники*) – *подвійний теракт*. Тому, що в статті йшлося про теракт, який був здійснений двома смертниками. Також пропонується трансформація вилучення словосполучення *kill dozens*, так як, виходячи із контексту даного заголовка, уже зрозуміло, що мова йтиме про певне число жертв. Трансформація додавання – *в передмісті Бейрута*. *Paris terror attacks: Islamic State says France is 'top target' for actions in Syria* (The Guardian, November 14, 2015) – *Теракти в Парижі: за нанесення авіаударів в Сирії Франція стала мішенню терористичного угруповання ІД*.

В даному прикладі, щоб уникнути тавтології в МП використана трансформація вилучення *terror attacks* – *теракти*. При перекладі також пропонується перестановка членів речення: основний заголовок: підмет – обставина місця; підзаголовок: обставина причини та місця – підмет – присудок – непрямий додаток. Трансформація додавання: *терористичне угруповання*. Модуляція: *for actions* – *за нанесення авіаударів*. *France to intensify airstrikes against Isis in Syria* (The Guardian, November 16, 2015) – *Франсуа Олланд планує інтенсифікувати повітряні удари по позиціям «Ісламської держави» в Сирії*.

В даному випадку пропонується трансформація конкретизації: *France* – *Франсуа Олланд*; вибір варіантного відповідника: *to intensify* – *інтенсифікувати*, тобто замість словосполучення *збільшити інтенсивність* або *посилити* в МП ми використали більш політичний термін *інтенсифікація* (фр. *intensification*),

що є більш коректним при перекладі даного заголовка.

Для позначення майбутнього часу в заголовках широко використовується інфінітив: *to intensify* – *планує інтенсифікувати*. Uefa stands firm as it confirms France will host Euro 2016 (The Guardian, November 16, 2015) – УЄФА: Франція прийме Євро-2016, незважаючи на серію терактів.

В даному випадку пропонується частковоеквівалентний переклад та використані наступні трансформації: вилучення (*stands firm* та *as it confirms*), оскільки словосполучення *stand firm* є ідіоматичним виразом і перекладається як – стояти на своєму, наполягати, що в МП буде не доречним. Аналогічно із виразом *as it confirms*. Тому ми використали логічний розвиток понять: (*незважаючи на серію терактів*), оскільки в статті йшлося про спортивну федерацію УЄФА, яка запевнила, що будуть вжиті всі необхідні заходи безпеки.

Також при перекладі підзаголовка пропонується підрядне допустове речення, яке з'єднане з головним підрядним сполучником *незважаючи на*. Mario Balotelli set to miss three months at Milan due to hernia operation (The Guardian, November 17, 2015) – Через проблеми зі здоров'ям форвард «Мілана» Маріо Балотеллі може пропустити три місяці.

В даному варіанті перекладу використана трансформація генералізації: *hernia operation* – *проблеми зі здоров'ям*, додавання: *форвард «Мілана»*, транслітерація: *Mario Balotelli* – *Маріо Балотеллі* та перестановка слів у реченні. При перекладі на українську мову в заголовку пропонується наступний порядок членів речення: підрядне речення причини стоїть на першому місці, далі – головне речення (підмет – прямий додаток – підмет – простий присудок, який виступає у складеній формі майбутнього часу *може пропустити* – додаток).

Висновки.

Таким чином, більшість заголовків британської преси мають надмірну інформацію, складні граматичні конструкції та типи синтаксичного зв'язку, скорочення, числівники, тому доводиться використовувати трансформації вилучення, заміни та додавання для забезпечення адекватності перекладу і збереження основного змісту повідомлення.

Література:

1. Бархударов Л. С. Язык и перевод (Вопросы общей и частной теории перевода) / Леонид Степанович Бархударов. – Москва: «Международные отношения», 1975. – 240 с.
2. Зененко Н.В. Лексико-грамматическая специфика газетно-публицистического стиля речи: автореф. дис. канд. фил. наук. – М., 2004. – 16 с.
3. Карабан В.І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми. – М.: Наукова Книга, 2002. – 564 с.
4. Малюга Е.Н. Роль заголовков и подзаголовков в англо-американской прессе // Язык, сознание, коммуникация. – Москва. – 2005. – № 21. – С. 129-138.

Список джерел фактичного матеріалу

1. The Daily Telegraph, November 9, 11, 2015
2. The Guardian, October 7, 2015; November 12, 14, 16, 17, 2015; December 3, 4, 2015.

***Abstract.** The article examines the translation transformations used by the translator when translating the titles of English periodicals. A detailed analysis of examples of tracing, generalization, compression, addition, replacement of word form, permutation of sentence members, contextual replacement, removal is done.*

***Key words:** translation, transformation.*

Статья отправлена: 13.04.2021

Советная А.В., Лисун О.В.